

Numărul 24.

Oradea-mare 17/30 iunie 1901.

Anul XXXVII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Bocetul.

Bocetul, în fond, este un panegiric, un cântec, în care se laudă vredniciile și faptele bune ale mortului. Dintre toate genurile de literatură populară el este cel mai realist și cel mai filosofic, căci se încearcă a da răspunsuri despre scopul vieții, despre moartea și lumea viitoare. În bocet înseamnă și elemente tradiționale și mitice, apoi legende, credințe religioase și metafizice, așa că de multe ori bocetul se contopește cu colinda.

Bocetul se cântă de obicei la capul mortului.

Unele bocete, curat mitice, se cântă înse de parte de casa mortului, pe vr'o colină. Și iarăși, de obicei numai femeile bocesc. Rar bocesc bărbații, mai ales flăcăii, dar numai prin unele părți locuite de Români și numai într'o anumită împrejurare. Prin unele părți bocetul e înlocuit prin cântec de fluer. Pretotindeni mai mult sau mai puțin există obiceiul la Români să bocească pe mort cu cântec de bucurie, de pe dealuri. Femeile cântă despletite. Melodia bocetului e plângătoare și trăgătoare. Femeile bocitoare trebuie să fie după tradițiunile noastre, în număr de 9. După împrejurări înse, pot să fie și mai puține până la trei. Înainte de a începe bocetul, ele chiamă mortul de trei ori pe nume. Versurile, pe care le cântă, pot să fie improvizate, fondul înse li-e stereotip. Improvisările sunt relative la starea mortului — la bogăție ori miserie — la familie, la vârstă și temperamentul lui, la timpul în care a murit. Variațiile bocetului sunt nenumărate după împrejurări: altul e bocetul ce se cântă unui moș, unui bărbat în puterea vârstei, care lasă familie multă în urmă, unui flăcău, unei fete, unui copil singur la părinți, unei neveste, unei orfane de amândoi părinții etc.

Ideile bocetului sunt simple așa cum e întreg felul de a gândi al oamenilor de la țară, dar sunt exprimate energic. Despre moarte zice bocetul:

Ea e 'n lume cea mai mare,
Că pe nimeni prietenii n'are,
De bătrâni nu i-e rușine,
La cei tineri încă vine,
De bogați nu se fereșce,
De viteji nu se sfieșce,
De săraci nu-i este milă.

Această „a lumii crăiasă“ cum îi zice poporul în rapsodia Mioritei, e descrisă în bocete ca puternică, fără milă și fără teamă și din alăturarea atotputernicei morți cu slabele puteri ale omului a rezultat în popor o concepțiune pesimistă a rostului vieții, căci

Impărații și cu craii
Fac cetățile cu aii,

și le întăresc cu ziduri și cu turnuri, încât nu le poate biruî o lume de oameni, dar toate sunt zadarnice când vine moartea, căci ea

Din curți bine împodobite
Și până 'n scânduri cernite,
Din cetate sus la vânt
Și până jos sub pământ.

Și și mai limpede spune bocetul:

Cât ai trăit, cât ai lucrat,
Pentru trei scânduri de brad;
Cât ai trăit ai muncit,
Pentru trei coți de pământ.

Și de aceea:

Ticălos tu om de lut,
Ce te bați cu gânduri mult.

Înse această concepțiune e unilaterală, privește viața numai dintr'un punct de vedere (— al slăbiciunii sale față cu puterea morții.) Și nu e cea hotărâtoare în filosofia poporului. Alături cu ea, poporul are o concepție optimistă a vieții. Și de aceea poporul nostru plânge pe cel mort, îl tângușce de curmarea vieții. Iar popoarele, care au avut sau o concepție curat pesimistă într'această privință, petrec cu jocuri și cu cântece vesele pe cel mort și se bucură că stingându-se o viață de om, s'a curmat un reu trimis de soartă ori de zei. Românul ori cât de asuprit, ori cât de amărit ar fi, nu șcere moartea, nu se bucură de ea; nu o privește ca o mântuitoare — (nici chiar în înțelesul învățaturii creștine) — și nici ca o întoarcere acasă la tatăl seî cum o priviaș popoarele nordice și nici ca un somn după o oboseală lungă, cum o priviaș Grecii. Pentru Români moartea e totdeauna o siluire a voinții sale, pentru că el iubește viața așa cum i s'a dat, și vrea să trăiască. Dar e de băgat de seamă un lucru. Nicăeri din bocetele noastre nu iese limpede la iveală, că Românul ș'ar fi dorind viața de însuși dragul ei, adică a luptelor pentru existență, a muncii și a trudei, cari sunt fondul serios, dar jalnic al vieții. Poate că grelele împregiurări în care a trăit și trăiește poporul, îl satură de viață și nu pentru ele ar vrea să mai trăiască. Limpede înse iese la iveală, că Românul iubește viața de dragul naturii, de al codrului cu umbra deasă, de al văilor, de al munților, de al câmpiei bătută de vânt.

Când zice bocetul :

Zori de ziua se revarsă
Și tu dormi închisă 'n casă.

Par' că amintește mortului de frumusețile naturii de afară, și că el ar trebui să se deștepte numai de dragul acestei frumuseți —

Scoală, scoală frățioare,
Că pe-afară-î *mândru soare*
Și te uită pe fereastră
Cum îți *cântă cucu 'n coastă*.

Și într'alt bocet, zice însuș mortul :

De nimic nu-mi este jale,
Făr de *glas de păsărele*,
Drag mi-ar fi să fiu cu ele.

Și iar această idee se repetează des în bocete și e oarecum un clișeu al dorinții mortului să-î facă o fereastră în mormânt, ca să vadă primăvara pomii înflorind și pasările cântând :

Zi să-ți fac o ferestruică,
Ca să-ți cânte-o păsăruică.

Nemărginita iubire de natură e frumos redată în tablourile din vestitul bocet alegoric al nostru în care se ceartă Viața cu Moartea personificate în Cuc și Corb. Cucul ca păsăre a soarelui și a vieții se laudă către corb :

Va veni primăvara
Și-om începe a cântă,

Și pe unde merg și cânt,
Ies plugari cu plugurile
Și cîobani cu oile,
Neveste cu pranzurile,
Bărbații merg șuerand,
Și nevestele cântând
Și voe bună făcând.

Rar plânge Românul în bocet averea lăsată pe urma lui. Își plânge, ceea ce e de sine înțeles, copiii, dar lucrul care într'adevăr îl face să plângă este că el nu va mai fi :

În *aratul* plugului,
În *cântarea* eucului,
Pe *'nfloritul florilor*,
Pe *'nverditul codrilor*.
Și te va 'nghiți pământul
Și n'auți *cum bate vântul*
Și te-o pune la răcoare,
Să nu mai vești *sfântul soare*,
Iarbă verde nu-î călcă,
Nici rouă nu-î scutură.

Acestea sunt durerile Românului, verdeața codrului și cântecele eucului, doina ce o dorește vântul,

Cum intră în pământ verde,
Cât e lumea nu-l mai vede.

Și de-o gingășie într'adevăr poetică este versiunea mamei care-ș vede copilul prefăcut în felurite plante :

Din negrii tei ochișori
Vor ieși doi pomișori,
Din picioare strat de flori.

Și ca o metamorfosare completă :

Dragile picioruțe,
Cum s'or face flori albuțe,
Și din mâni tot viorele,
Din cosițe micșunele,
Din guriță tămăiță,
Pomișori din ochișori.

B) *Elementele unifice în bocet*. Centrul acestor elemente este ca și în colinde, soarele cu păsărelele și plantele, care îl personifică sau care îi sunt desreamintite în Cucul și Bradul, Corbul și Șarpele, Cerbul și Trandafirul.

Soarele e des pomenit în bocete ca o vecinică și binefăcătoare călăuză a mortului prin cea lume. După credința poporului, fie religioasă, fie metafizică — în lumea morților sunt două cărări, una este a apelor (ale sâmbetei) și alta a soarelui. Probabil Iadul și Raiul, după învățătura creștină. Dar credința e mai veche decât creștinismul. E credința în Infernul cu cele patru riuri de foc, locul apelor și Elisiul cel cu sorii seî proprii. De aceea zice bocetul :

Nu te luă după apă,
Că apele-s curgătoare,
Și 'napoi nentorcătoare,
Ci te ia pe-acea cărare,

Că merge cu sfântul soare,
Că soarele-î mergător
Și 'napoi întorcător.

Iar întoarcerea însufletirii naturii în primăvară, este prototipul întorcerei sufletului în trup și reîncarnarea sa, și deci baza credinței în nemurirea sufletului.

În bocetul, unde se (cântă) ceartă pasărea vieții, Cucul, cu pasărea morții, Corbul, se vede lămurit lupta între lumină și întuneric, între principiul a toate născător și cel a toate distrugător.

Și dacă mortul de pe acea lume își va trimite vre-odată cămașa neagră, ca să i-o spele pe lumea noastră :

Tu trimite-ne-o pe lume,
Când o fi noaptea senină.

Și de-acolo din mormânt să trimeată celor rămași :

Dor pe stele, dor pe soare
Și pe lună voe bună,
Iar pe vânt câte-un cuvânt.

Iar dacă va fi să se întoarcă vre-odată în viața cea tristă, să vie

Când va fi și ziua mare,
Când or fi grânele 'n floare,
Când o fi și finu 'n clăi
Și-a cântă cucul prin văi.

Și precum în doină Românul își începe cântecul invocând numele unei plante cu *frunză verde*, tot așa în bocet aseamănă pe mort cu vre-o plantă, și în general își leagă ideile de floarea patriei noastre. Când vrea să facă o comparațiune aleargă la lumea plantelor :

Dulceșor măr din grădină,
Cum te-a rupt din rădăcină,
Moartea neagră și haină.

Scobori, Doamne, pe pământ,
Să vezi moartea ce-a făcut;
A luat frunza din fagi
Și-a despărțit pe cei dragi.

Mișcător este felul, în care mortul își cere iertare de la ai sei; de la rude și cunoscuți. Par' că nu-l doare atâta despărțirea de ai sei, cât despărțirea de natură :

De la frate, de la surori,
De la câmpul cel cu flori.

Un bocet, care ne-a păstrat curate toate elementele sale mitice și e prin urmare în întregime un cântec păgân, este bocetul din Banat al Bradului. Cuprinsul cântecului este acesta: Sufletul după ce iese din corp, pleacă spre cea lume și ajunge la o mare, la un riș grozav de mare, riș frumos, care

Vine 'n tulburare,
Greu urlând,
Toată lumea 'nspăimântând,
Unda ei aduce
Lumea s'o imbuce

Tot,
Brați din rădăcină.

În malul rișului inse este un brad al Smeilor și numai el singur e trecător peste riș. De aceea se roagă sufletul :

Brade, brade,
Să-mi fi frate!
Întinde-ți întinde,
Ca să le pot prinde,
Ramurile tale,
Să trec peste ele
Marea în cea parte
Ce lumea desparte!

Bradul răspunde, că nu poate să întindă ramurile fiind că în ele și-a făcut cuibul și-a scos pui un *sorin roșu*, cu ochii sumeți și cu mină speriată și puii aceștia vor simți sufletul și vor șueră, iar sufletul speriat va cădea și se va îneca în mare. Rișul vine mereu furios, aducând brați desrădăcinați, iar sufletul se roagă iarăș bradului, „nu pot“ răspunde bradul, căci în crângile mele a scos pui „o vidră lătrătoare de oameni pânditoare“ și te vor simți pui și tu de groaznicul lor lătrat te vei speria și te vei îneca. La a treia rugare a sufletului bradul zice, că în ramurile sale a scos pui „o galbenă șerpoaică“, ce moare de foame și sufletul se va speria de șueratul lor.

Atunci sufletul amenință bradul, că el are un frate și acela va veni cu voinicii feciori și va tăia bradul și vor veni meșterii și îl vor cioplî.

Și din el vor face
Ca să fie pace,
Punte peste mare
S'aib'o trecătoare,
Suflete — ostenite
Către raiș pornite.

Bradul atunci și-a întins ramurile și sufletul a trecut. Până aici bocetul e curat mitic. De aici înainte intră în el și legende creștine „Sufletul se duce prin cele șapte vămi și ajunge unde drumul se desparte :

Spre stânga e o salcie mare și înaltă și de aici înainte câmpii semenate cu spinii și udate cu lacrimi. Iar acolo stă „Zina bătrână“ și ia călătorilor paloșul din mână. La dreapta inse sunt câmpii cu flori și în mijloc Mărul lui Sânt-Petru. — Mărul lui e descris cu multă putere poetică :

Măru-î mare și rotat
Și de poale-î aplecat,
Cu vărful ajunge 'n cer,
Iar cu poalele pe mări
Și pe vărful e 'nflorit,
Iar pe poale împupit,
Jos la rădăcină
E lină fântână.

Și acolo șade Sfânta Maria, care dă apă călătorilor, le arată drumurile mai departe spre *Poarta Răului*.

GEORGE COȘBUC.

V e s t a l a

Pe altarul sfânt al Vestei cu văpaia-i tremurată
Focul arde: luminează largul templului... Vr'odată
Palpitează lung și 'nceată flacăra, și iarăș creșce
Pe părreși își joacă chipul și 'n unghere se topeșce.
Liniste... Afară luna melancolică își face
Drumul scâ, a sa cărare, ce 'ntre mii de stele zace,
Și din veci e tot aceeaș.

În vesmântu-i alb — la focul
Vestei — stă fecioara blondă, și — perdut priveșce jocul
Flacării. — Un vis de vară, vis de primăvară este.
Chip din o frumoasă, dulce, melancolică poveste
Stă de mult pe gânduri dusă. Și din când în când flința
I se sguđue de-un cuget ce-o cutremură. Credința
De copilă e sădită 'n al ei suflet: Focul Vestei
Pururi trebuie să ardă pe altare. Că acestei
Datini și credințe sfinte ai de-ai mulțumi Romanii
Cucerirea lumii 'ntrege, groaza ce-o simțesc dusmanii
De puterea Romei... Toate, ea le-a supt de mică — toate...
Și acum, când e pusă strajă focului — nu poate
Să cuprindă taina astu... Din noianul depărtării,
Din icoanele trecute... Jos pe țermurele mării
Satul ei... Copilăria... Mamă-sa cu-a ei povește
Și saltând pe malul apei — rumenă de tinerețe —
Cum mergea cu alte fete la scăldat. — S-a fost să fie,
Ca odată ochi de tinăr — dulci ca o copilărie —
Să s'oprească pe flința-i albă 'n alba spumă a mării...
Și de-atuncea ea aicea-i, el în fundul depărtării.
Ce s'o fi ales de densul și pe ea ce-o miu' așteaptă!...
Cu mâna-i tremurătoare palidă-un tăciune 'ndreaptă...
— Iar văpaia vinchie creșce 'nce!, palpitătoare... —
Și în peptul vestalinei s'au stărnit ca o vâltoare
Toate palmele calde-a tinereții negustate
„Vestă tu, ce-mi ții și minlea și pornirile legate
„De altarul tei, te 'ndură și me scapă de povara
„Ce-mi sdrobeșce oțata 'n mine. Ah! Arată-te în pură
„Focului acestui sacru, și gândirea-mi luminează:
„Azi să-ți fii pe veci supusă — vecinic focului tei pază
„Și atunci în noapte 'mbracă-'nchipuirea-mi, și viață
„Scursă pân' acum s'o coperi cu-o neștrăbăduță ceață.
„Azi — de nu să plec în lume — scapă-me de jurământ!
„Nu veți tu casa me mistui, viață intru în mormânt? !
„Și așa te rog Zeită, tu ascultă-mi rugăminte,
„Căci eu vęd că mi se 'ngroapă, că în creri imi moare

„minlea“...
S-a pocnit de-odată 'n templu, s'au cutremurat pilastrii,
Stâncă a ramas vestala cea cu ochii dulci, albaștri...
Focul de pe-altarul Vestei 'mprășciat prin templu este
Și o voce tunătoare a tunat s-a zis aceste:

„Tu copilă lumii tale, rënd de vieți de fi-ar fi date
„Și la templul Vestei toate le-ai petrece — nu-i străbate
„Nu-i cuprinde adevărul. Nică de te-i întoarce 'n lume
„Nu vei fi măi norocoasă... Tot ce credeți numai fum e!
S-a tăcut. Și luna-ș face drumul ei — nepăsătoare...
...Iar părăcle suspină și mugesc pe la vâltoare...

Dimineața 'n templu află trupul rece-al Vestalinei...
Sa ucis, căci a ucis-o necuprinderea luminei.

ALFIUS.

Cultura etică.

(Urmare.)

În America de Nord educația fetelor e deja comună cu a băcților.

În Elveția, Belgia, Finlanda, Olanda, în unele orașe din Germania, chiar și în Scoția în țara moravurilor puritane, există deja coeducația spre marea mulțumire a profesorilor și părintilor.

Și moralitatea nu suferă de loc prin această coeducație — din contră cultura etică tot mai mult se desvoltă astfel.

Iată ce zice despre coeducație un pedagog renumit dr. Bauman, directorul școalei normale din Amsterdam.

„Sistemul coeducației are numai avantaje morale. Fetele esercită o mare influență morală asupra băcților.

„Disciplina e mai lesne de susținut, băcții sunt mai cuviincioși, activitatea și atenția lor e esecitată prin ambiția de a nu remăne în urma fetelor. Fiind fetele mai deștepte, mai blânde, mai curate, prin exemple ce dau și băcții devin mai delicați, mai cuviincioși.

„Astfel băcții pierd din bruscheța lor naturală, nu se bat și nu se ceartă. Între băcți și fete certuri nu se întemplă.“

„Și astfel bărbatul din copilărie învață să considere pe tovarășa sa de viață de o flință egală lui — și nu ca pe una subordonată, pe care are dreptul să o maltrateze și să o umilească“ — (ca după usul de până acum.)

Profesorii de la facultatea de medicină din Zürich se esprimă tot astfel de favorabil despre coeducație.

Studentii și studentele lucrează în cea mai perfectă armonie, liniște și serioșitate împreună. Nu se deranjază de loc unii pe alții precum cred antagoniștii femeilor medică, — din contră bărbatii numai câștigă prin prezența femeilor: sunt mai silitori, învață de a se stăpăni, se fac mai serioși, se consacră mai mult științei, fiind stimulați de prezența studentelor.

Și dacă se nașce o simpatie între o studentă și student și astfel o căsătorie: aceasta este numai îmbucurător.

Femeia medică, care prin studiile sale a ajuns să cunoască tainele mașinei complicate ce mișcă viața — știe să conducă serios și mașina gospodăriei.

Aruncând o privire în camera copiilor, femeilor medică, ne putem convinge ce mame de model sunt ele.

Femei conșciente de datoriile lor găsim mai multe între cele savante, emancipate, decât între sclavele societății, la așa zisele mondene, cu moravuri ușoare, menite pentru recepții, lues și petreceri.

O femeie emancipată în sensul nobil al cuvântului nu se dedă la toate nebuniile modei, iar în contra ispitelor mefistofelice are un razăm în sufletul ei oțelit prin „cultură etică“.

Nici vatra familiară nu este periclitată prin emanciparea femeii — căci ea nu-ș va schimbă nici odată natura și fiind esența sufletului ei „iubirea“: idealul ei suprem totdeauna va fi: a deveni șoție și mamă.

Iar cari bărbatii se tem de concurența femeii, trebuie că se simțesc foarte slabi intelectualminte.

P e g â n d u r i .

Bărbații conștienți de valoarea lor n'au manifestat nici odată teama de concurență. Iată pentru ce între feminisții devotați, sînt cei mai mari cugetători : filosofi, poeți și ziarisți. Dar, pentru ca să avem femei emancipate, ne trebuie *întîi* femei „serioase“, cu caracter nobil, cari să fie modele demne pentru generația, care crește pe brațele lor.

Pentru ajungerea acestui scop înse, ne trebuie un alt sistem de educație — nu cel desastros de până acum.

Scopul în educație trebuie să fie : *de a desvoltă fisicul și cultura etică* adecă de a cultivá sentimentele ca să fim mai deștăinuți, mai pregătiți pentru o viață deseversită.

Causa că educația copiilor la noi e atât de superficială, este că : copiii noștri nu sînt crescuți la vatra părinților, sub supravegherea plină de iubire a acestora, ci sînt incredințați în institute streine, unor persoane streine, pe cari nu le interesează binele moral și fizic al copilului.

Cine se gîndește în aceste institute să formeze din acești vlăstari frageți caractere bune și trupuri sănătoase ?

Unde găsim pe primul plan : educarea fisicului și a caracterului ?

Unde primesc copiii noștri hrana substanțială de prima calitate ?

Unde fac copiii exerciții de tot soiul, jocuri, curse, iarna, vara, ce desvoltă atât de mult curajul moral și spiritual de inițiativă ?

În care institut se dă copiilor o *educație națională* ? unde se pune o deosebită grijă pentru a desvoltă în ei entuziasmul pentru bine și frumos și entuziasmul pentru binele patriei ?

Nicăiri.

(Finea va urmá.)

NELI I. CORNEA.

Z a d a r n i c .

*Zadarnic mintea îți frămîntă,
Profundul meu cugetător ;
Toate se sting... chiar regii mor ;
Iar slava lor zadarnic cântă !*

*Zadarnic vrafuri răscolești
Cătând lumină ș-adevăr,
C'abiá te țil ca fir de pěr
P'acest pămînt tu or gîndești ?*

*Zadarnic lumea o descrii
Cu fețe negre... Cređi că mulți
O ved ca tine?.. Ia s'ascultă
Căți se îmbet de nerođii.*

*Zadarnic cerci să te ridică
Și peste lumă din colb să sbori,
Ca la doi metri-ai să măsori
Și tu ca toți veniți aici.*

5 Novembre 1898.

D e s e r t o r u l .

Eră în aprilie, într'o duminică. Eră serbătoare, vreme frumoasă, primăvară. Ziua întreagă se vedea prin sat bărbați și femei în haîne de serbătoare, cari mergeau la cunoscuți, la rude, să mai petreacă, să mai schimbe o vorbă.

În casa părintelui Alexandru se vedea înse oare-care neliniște, grije. În ziua următoare Leonte, fiul părintelui Alexandru, trebuia să se presinte la recrutare și cu el avea să se ducă și părintele, ca să vadă, să mai pună o vorbă și să se mai roage de domni din comisie, să nu-l recruteze încă. Leonte eră sprijinul casei, eră unicul fiu al părinților.

A doua zi de dimineață, căruța eră gata de plecare. Leonte și tatăl lui își luară rămas bun de la preoteasa, care le ură noroc și călătorie cu bine și plecară.

Peste două ore ajunseră la Brașov, unde eră locul de recrutare. Lăsară căruța la un birt și ei se duseră la otelul Orient, unde se găsiá comisia. În curtea otelului se găsiá mulțime de oameni, tineri și bătrâni. Bătrânii veniseră cu vre-un băiat, cu vre-un nepot ori cu alte rudeni ; intrau și ei în sală, privia, se mira cîte-odată, cu cîtă indiferență strigă doctorul militar „tauglich“ sau „untauglich“. Într'adevăr, că pe el de multe ori nu-l costă nimic lucrul acesta, dar pe unii tineri sau pe unii părinți, cuvintele acestea erau menite să-i întristeze sau să-i învezelească pentru multă vreme.

În sala otelului, comisia își începuse cercetările. Pe la uși, jandarmii ungureșei înarmați. La ușa principală, din care intrau în sală, steteau patru jandarmi. Aveau fețele încruntate, ca de obicei, mustățile lungi și negre. Ei citiau de pe liste mari, numele celor cari aveau să se presinte.

Cei pe cari îi strigau jandarmii, intrau într'un apartament, se desbrăcau și apoi intrau în sală. Acolo un alt jandarm le cetia încă odată numele și le spunea numărul, după cum erau să urmeze.

— Constantinescu Leonte — se auđi într'un rënd vocea unui jandarm de la ușa principală și în acelaș moment urmă o injurătură din partea lui, de oare-ce d'abiá putuse să citească acest nume lung.

Leonte stetea în mijlocul mulțimii, în curte. Lângă el eră părintele Alexandru. Când auđi Leonte numele seú, îi trecu un fior prin corpul întreg, se uită la tatăl seú, fără să zică vre-o vorbă ș-apoi intrară amendoi înlăuntru.

Când intrară în sală, Leonte nu mai vedea nimic limpede înaintea ochilor lui. I se părea, că se învêrte sala împreună cu el și cu toți cei cari erau acolo. Fără să-și dea seamă ce face, pași înainte. Părintele Alexandru se aședă pe un scaun, mai la o parte, unde mai erau și alți privitori.

Leonte își auđi încă odată numele, apoi doi soldați îl duseră la măsurașor.

— Un metru și șapte-zeci — strigă unul dintre soldați, nemțeșce.

Apoi doctorul începú să-l cerceteze.

Peste puțină vreme îl lovi cu mîna pe umăr, se uită la major, strigă „tauglich“ ș-apoi mai adause tot nemțeșce : de-ar fi toți ca acesta !

Lui Leonte i se părea că s'a dărîmat casa pe el. Ar fi putut atunci să ardă otelul întreg, ori să fie afară un potop îngrozitor și el totuș n'ar fi simțit nimic, n'ar fi vedut nimic. Își schimbă neîncetat fața : din roșu în palid, iar din palid se înflăcărá din

SMARA.

noii. Tremură. Când se întoarse, vedu pe tatăl lui.

Părintele făcu câțiva pași și voi să spună ceva, să se roage de doctor, de major, ori de altul din comisie, să lase pe Leonte măcar un an încă, să nu-l recruteze. Dar nu i se dete voie să vorbească.

Ce zi posomorită a fost ziua aceea! Lui Leonte îi venia mereu să plângă; ajunsese într-o astfel de situație ciudată, când ființa întregă ți-e supusă par' că unei încordări fără margini de puternică, când par' că nimic nu mai are valoare înaintea ta. Iar părintele Alexandru oftă mereu; de multe ori își făcea câte-o cruce și spunea: Așa a fost voia ta, Doamne!

Și nu le-ar fi fost de alta, dar acum avea să ducă pe Leonte în cine știe ce provincie îndepărtată, să-l despartă de satul lui, de Florica, cea mai frumoasă fată din sat. Și apoi pe lângă astea, trei ani să porți pușca mereu, să tac și să răbdi injurături și ghionturi de la toți, ori cum, e prea mult!

Dar dacă l-or duce în Bosnia! Și trei ani să nu mai vadă pe ai lui, pe Florica!

***

Eră în novembre. De câteva săptămâni Leonte eră soldat, într'un regiment de infanterie. Fu trimis la Sibiiu.

Ca soldat îi mergea reu de la început încă. Îi eră greu de tot și-l muncia dorul de ai lui. Când avea vre-o oră liberă, fără voie se ducea cu gândul la satul lui și la atâtea întâmplări și petreceri de la ei!

Într-o zi stetea măhnit în casarmă. Gândia la ai lui, de-acasă. Ce-o fi la noi în sat acum, își zicea el. Colo departe, o casă mică, vopsită cu alb, tocmai lângă biserică.... Acolo m'am născut, acolo am trăit copilăria, me jucam ziua întregă cu Petre, băiatul dascălului -- apoi câte încă! Florica --

Și 'ntr-o clipă îi veni în minte o seară din toamna anului trecut, când eră în sat, la ei. El stetea în grădina lor, o grădină mare, și aședat sub o salcie înaltă de la marginea grădinei, cântă din fluer o doină a Oltului. Eră o seară frumoasă, eră liniște aproape deseversită și numai în depărtare se aușiau niște strigăte de ciobani, cari își aduceau oile în sat. Iar razele lunii se prelungiau ca niște panglici lungi de argint, pe toată întinderea, cât vedeai cu ochii! --

Și cum cântă, într-o vreme auși în apropiere sunete de pași. Se uita repede în partea din care venia sunetul și pe drumul care duce pe la marginea grădinei lor, zări pe Florica.

— Bună seara, Florico!

— Bună seara, Leonte, dar frumos cânti, zise Florica, mai colea m'am oprit și-am ascultat, nici nu șieam că ești tu.

— Ia lasă... vrei să me laudi, dar unde te duci?

— Me duc la Ilinca, s'o chem la noi.

— Me lași să viu și eu?

Și el se sculă repede, sări gardul și merse lângă ea. Plecară mai departe amândoi.

Ce mult îi plăcu lui în seara aceea! Căci tinerete, dragoste, sunt tocmăi ca niște tovarăși de drum veseli, te fac să riști, să-ți petreci. Și rul lung de sălcii de lângă marginea drumului, par' că eră niște prietini, cari se uitau la ei veseli și-i salutați cu drag!... Ce bine se simția el atunci!

Și e atâtea deosebire între viața lui de-atunci și cea de acum! Par' că au trecut o sută de ani!

Acum stă ziua întregă la exercițiu, face atâtea marșuri și cum va greși cel mai mic lucru, să

fie injurat, pălmuit și de multe ori închis. Apoi sergentul! Ce om barbar e sergentul! Câte nu i-a răbdat el lui, câte lovituri cu pușca, cu sabia! Și e numai de câteva săptămâni soldat, și a fost închis de trei ori și asta numai sergentul a făcut-o...

Apoi scoase din busunar o hârtie scrisă pe amândouă fețele. Eră o scrisoare pe care i-o scrisese Florica. Îi scriea mult Florica, despre tot ce se întâmplase în satul lor de la plecarea lui de-acolo, despre alte lucruri și la urmă îl încunoșciută, că tatăl ei are o treabă la Sibiiu și, că va plecă peste câteva zile. Ea a stat mult pe lângă tatăl seu, s'o ia și pe ea și după multe rugări d'abiă l-a putut înduplecă. Și-acum îi scria veselă, așteptând cu nerăbdare vremea, când se va întâlni cu el.

Leonte ceti cu o nemărginită bucurie aceste lucruri, se înveseli mult. Par' că nu-i venia să creadă lucrul acela. Se gândia, întocmai ca Florica, la fericele momente în cari se vor întâlni, vor vorbi. De când îi scrisese ea, eră mai vesel și când plecă dimineața la exercițiu, nu mai eră atât de întristat ca mai înainte.

— Astăzi poate me întâlnesc cu Florica, își zicea el, și gândul acesta îl înveselia și-i da curaj.

În ziua următoare, compania în care se găsia Leonte eră la exercițiu. Un sergent comandă. Când sergentul strigă într'un rënd: Habt Acht! Leonte greși și nu-ș duse pușca la umăr după cum trebuia.

Leonte zărise pe tatăl Floriciei, care stetea de-o parte și se uita la el. Pe Florica n'o veduse. Și tocmai când strigă sergentul: Habt Acht! el se plecuse puțin, sperând să o vadă. Atunci o vedu; ea se uita la el și-i zimbăia. Iar el, uitându-și pentru un moment de sine, de locul unde se află, greși.

Dar sergentul îl vedu, el observă tot. Eră un om aspru sergentul și după cum îl cunoașcem de mai înainte, scim ce suferia Leonte de la el.

— La cine te-ai uitat? Ce? Nici pușca nu mai știi s'o porți?

— Știu, dar --

— Nici un dar, las' că te învăț eu!

Și 'n momentul acela răsunară câteva palme.

Leonte cu fața roșie de mânie, de rușine, se uita la Florica. Ea începuse să plângă, eră cu batista la ochi.

Asta eră prea mult! Când nu-l vedea nimenea, eră cum eră, dar acum, când pentru întâia oară îl vede Florica în viața militară, acum, să-l vadă pălmuit de sergent? O! Asta eră peste putință să treacă numai așa!

Și el se întoarse, în culmea mâniei, a răsbunării, puse repede un cartuș în pușcă și trase.

Sergentul cădu jos rănit. Îi curgea sânge mult și răcniă înfricoșat.

Aceasta eră răsbunarea tuturor suferințelor, pe cari le indurase el din partea sêlbatecului sergent.

Apoi Leonte aruncă pușca și merse repede la locul, unde se găsia Florica și tatăl ei.

— Rēmas bun Florico, zise el, rēmas bun nene Tudore, poate n'o să ne mai vedem nici odată.

Și pe când Florica plângea cu hohote, iar Leonte se încera să fugă, îl incongiurară ceilalți soldați și-l duseră la casarmă.

Dar în ziua următoare, găsiră pe soldatul care stetea de sentinelă la închisoarea lui Leonte, legat, cu gura astupată și desarmat, iar pe Leonte nu-l mai găsiră în nici o parte. Zadarnică a fost ori ce încercare de a-l prinde!—

Brașov.

STELIAN RUSSU.

SALON.

Concert în Braşov.

Braşov 11/24 iunie.

Reuniunea română de gimnastică şi de cântări din Braşov va aranja joi în 14/27 iunie un mare concert, la care se va cânta poema dramatică: „Povestea rosei” (Der Rose Pilgerfahrt) de Robert Schumann.

Sunt abia 10 săptămâni, de când Reuniunea braşoveană deduse ultimul său concert, la care piesa de forţă a fost „Cruciaţii” de N. W. Gade, şi iată în timp aşă de scurt corul Reuniunii, condus de dl G. Dima, a şi studiat o nouă piesă mare, a cărei executare va face de bună seamă laudă atât Reuniunii, cât şi distinsului său dirigent musical.

Dl G. Dima face în adevăr minuni pe terenul musical în oraşul nostru. Înainte de revenirea sa în Braşov Reuniunea noastră de cântări lăngedîia; rareori eră în stare să dea câte o producţiune musicală şi şi atunci aceea ce se oferîia publicului, nu se prea putea ridică peste marginile mediocrităţii. Din toate părţile se ridică plângerîi despre lipsa de puteri musicale, despre indiferenţa publicului faţă de muzica serioasă.

Şi cum s'a ivit dl Dima în mijlocul nostru, toate aceste necasuri şi greutăţi au dispărut ca prin farmec. Interesul publicului mai inteligent pentru muzică a revenit din nou; din nou s'au aflat puteri musicale, care se pot prezentă cu destulă încredere chiar şi înaintea unui public cu pretensiuni mai mari; producţiunile musicale ale Reuniunii se ridică dintr'odată la un nivel foarte înalt, făcînd chiar pe publicul străin de aici să le urmărească cu interes şi să le aprecieze în chipul cel mai favorabil.

Zeû, va trebui să zică cineva, George Dima este un adevărat vrăjitor! Beţul său de dirigent este o adevărată vergea magică, prin care ştie să trezească viaţă şi însufleţire, unde mai înainte eră lăngedire şi nepăsare. Dima se poate asemîna cu drept cuvînt cu regele-cântăreţ Amprion din anticitate, al cărui cântec a pus în mişcare pietrele neînsufleţite şi le-a făcut să se adune la un loc şi să formeze împreună zidurile oraşului Theba.

Realitatea este, că dl Dima pe lângă cunoşcinţele sale musicale solide, pe lângă talentul său deosebit, — aş putea zice chiar geniuul său — de dirigent, pe lângă personalitatea sa neobicinuit de simpatică, este un muncitor neobosit, un om de o conştienţiositate exemplară în ocupaţiunea sa, un barbat, care şi-a îmbrăţişat cariera sa cu tot devotamentul şi a cărui ambiţiune este: a cultivă cât se poate de mult simţul de muzică în simul poporului nostru şi a face, ca publicul nostru să simtă, pe lângă farmecul muzicii noastre populare, şi comorile de frumuseţi, cuprinse în operele clasice, a căror valoare va fi vecinică în toate timpurile şi la toate popoarele.

Aşă a lucrat dînsul în Sibîiu şi aşă lucrează acum în Braşov.

Numai aşă ne putem esplică, cum dînsul în timpul scurt, de când se află din nou în oraşul nostru, a putut obţinea rezultate atât de însemnate; cum în timp de doi ani de zile a fost în stare să aranjeze o serie de concerte, care de care mai reuşite, şi totodată să representeze cu ajutorul cântăreţului-artist D. Popovici frumoasa operă a lui Kreuzer: „O noapte în Granada”.

Dar să ne întoarcem la concertul de joia viitoare. După cum am amintit mai sus, pentru acest concert s'a studiat poema dramatică: „Povestea saû pelerinagiul rosei”, de genialul componist german Robert Schumann.

E o frumoasă poveste dramatisată, la esecutarea căreia iaţ parte corul, feluriţi soli, cari adeseori se combină în frumoase duete, terzete şi cuartete, totul fiind acompaniat de orchestră. Este o muzică înaltă, plină de momente caracteristice şi mişcătoare, şi totodată de o gingăşie deosebită.

Dar muzica şi impresiunile produse de ea cu greu se pot descrie. Ea trebuie audită şi simţită imediat, ca să poată avea efect. Cuvintele sînt prea greoaie, prea reci, ca să o poată espimă. Vorba ajunge mai întîiu la creier şi apoi ne poate impresionă, dacă este destul de sensibilă şi de vioaie, pe când tonurile muzicii pîtrund de-a dreptul la inimă.

De aceea me voiû mîrgini a schiţă pe scurt cuprinsul textului, pe baza căruia Schumann a alcătuit geniala sa compoziţiune.

Acţiunea dramatică din „Povestea rosei” parte ni se presintă prin diferitele soluri şi coruri, parte se povestese în recitativ de un tenor, care face legătura între diferitele părţi ale poemei de la început până la sfîrşit.

Legenda este următoarea: Venise primăvara. Eră o noapte frumoasă din maiu. O ceată mândră de zine saltă în jocuri măestre de-asupra unei livezi înverzite. Dintr'odată se aude un glas tânguitor. Jocul înceată şi frumoasele zine ascultă cu mirare, de unde vin tonurile duioase, ce le audiau. Eră o floare, mândra rosă, ce-ş jeliă soartea sa. Ea se plîngea, că trebuie să fie tot floare şi nu poate fi o fiinţă vie, care să poată iubi şi să fie iubită.

„Copil naiv”, — o întrebă crăiasa zinelor —

„Ai vrea să guşti plăcerî de-amor? . .

„Ferice fi, că pîn' acuma

„Tu n'ai şciut durerea lor!”

Rosa înse raspunde:

„Ori ce durere aş purtă;

„Putere am!”

Crăiasa:

„Tu, rosă, tu?”

„Să laşi voieşci al nostru plaiû,

„Unde în veci e blîndă pace?”

Rosa:

„O lasă-me, să fiû fecioară,

„Să gust din al iubirei răiû!

Vedînd stăruinţele floarei, crăiasa zinelor răspunde în cele din urmă :

„De vrea! tu, rosă, haide dar!
 „Privese doar' oamenii pe lume
 „În rosă chipul fecioare.
 „O fată rosa să se facă!
 „Așa să fie, hotărește.
 „Ș-o rosă îți voi da eu ție
 „Menită pentru-al teu noroc,
 „Ciu' v' o avea, de fericire
 „Va fi 'nsoțit în ori ce loc.
 „Dar fat' auți: Din mână vre-odată de-o vei da,
 „Să știi, că vei plecă din viață.
 „Să nu te temi!—Un blând zefir din nouă ca rosă
 „Iar' între flori te va aduce“.

Și minunea se întimplă. Frumoasa floare, la vorba magică a zineii, se preface într'o fată de toată frumusețea.

„Așa cântă; dar zori sosese,
 „O pasere blând ciripește
 „Și lumea iar' la dulci plăceri,
 „La nouă jale se trezește.
 „Și dintr'odat' a dispărut
 „De zine mândra ceată,
 „Numai o dungă de argint
 „De jocul lor arată.
 „Și când deschide Rosa-acum
 „Frumoșii ochi, în gîur cătând,
 „Un zefir lin adie blând,
 „Flori albe 'n pîru-i scuturând.
 „O rosă dulce ca și ea
 „La pieptul ei frumos luciă“.

După câteva elipite de nedumerire, în care admiră lucrurile, ce le vede în giurul său, frumoasa copilă se urcă pe un deal, de unde zărește câmpii și munți. Ea se coboară veselă și apropiindu-se de prima casă, pe care o întelnește în drumul său, bate la ușă, cerend găzduire. Dar bătrâna Marta, care eră o femeie cu inima impetrită, nu vrea să o primească. Cu inima întristată se depărtează Rosa de la dînsa și se apropie de un cimitir, lângă care se află căsuța îngropătorului. Ea intră în locul păcii și aici vede un bătrân gârbov, care sapă o groapă.

Rosa :

„A cui e groapa, la amar?“

Îngropătorul :

„A fetei mândre de morar.

Rosa :

„O soră dragă, te jalese!

Îngropătorul :

„O moarte grea și chinuită,
 „Să mori cu inima rănită!

Rosa :

„Cum să 'nteleg a ta vorbire?

Îngropătorul :

„Când cald iubind, găsești trădare,
 „Apuci a morții grea cărare,
 „Și leacul teu de bună seamă
 „Va fi l'al groapei sin de mamă“.

Într'aceea vine și cortegiul cu moarta. Cu ochi plini de lacrimi Rosa asistă la îngropăciunea fetei

morarului, ascultând cântecele jalnice ale celor ce veniseră să petreacă pe cea răposată la locul de vecinică odihnă.

Rudeniile moartei se depărtează, chiar și îngropătorul se retrage în căsuța sa, dar Rosa, pătrunsă până în suflet de soartea suratei sale, nu voiește a o părăsi, ci ingenunchiă la mormântul ei și rămâne astfel, până când :

„Pe bolta 'ntinsă apare

„De stele ceata lueitoare“.

Acum ea se ridică și voiește a plecă în lume, ca să-și urmeze calea, pe care o dorise, când se întelnește cu bătrânul îngropător, căruia i se face milă de dînsa, și o invită să rămână ia dînsul peste noapte. Rosa primește cu bucurie, veselă că a întelnit între oameni o inimă simțitoare, și după ce mulțumește lui Dzeu, că i-a condus pașii așa de bine, se culcă și adoarme. În vis ea aude glasul zinelor, a surorilor ei :

„Dragă sor',
 „N'auți tu sunând ușor
 „Dulce cânt?
 „N'auți tu al nostru glas
 „Dus de vînt?
 „Lasă amăgirea,
 „Vino iar' la noi,
 „Lumea-i cu nevoi!
 „Numai în a noastră țară
 „Sunt plăceri:

„Oamenii au parte

„Numai de dureri.

„Dragă sor',

„N'auți tu în visul teu

„Dulci salutări?

„Raza lunei nu țî-a dat

„Sărutări?

„Lasă amăgirea,

„Vino iar la loc,

„Lumea-i fără noroc!

„Creți tu, că 'ntre oameni

„Pot trăi plăceri?

„Ochiul iute 'neacă

„Lacrimi de dureri.

„Rosă, vin' napoi,

„Vino iar la noi,

„Vin' napoi!“

Cu asta se termină partea primă a poemei.

În partea a doua Rosa, deșteptându-se, se pregătește de drum și-și ia rămas bun de la îngropător, mulțămindu-i pentru găzduire. Bătrânul o întreabă, dacă n'ar fi aplicată a rămânea în satul lui, unde-i va află el părinți iubitori. Fata se învoiește și amendoi merg la casa morarului, unde bătrânul indeamnă pe părinții obidați să o primească în locul fiicei răposate. Morarul și morăreasa se învoiesc, și bucuria lor, precum și a fiicei adoptate și a îngropătorului se exprimă într'un frumos și mișcător cuartet.

Și :

„Curend fecioara a cuprins

„A tuturor iubiri

„Și pentru moartă-abiă rămân

„Duioase amintiri.

„În satu 'ntreg, cătu-i de lung,

„Ea place ori-și-cui;
 „Din căți o ved, și mari și mici,
 „S'o uite, nime nu-i.
 „O Rosă“, zic feciorii toți.
 „Tu, scamp odor cerese,
 „La sinu-ți dulce de-aș putea
 „Cu drag să odihnesc!“

Mulți flăcăi o iubesc și ar dori s'o aibă de soție; frumoasa fată înse simte dragoste numai față de unul: acesta este Bujor, feciorul pădurarului. Voinicul fecior încă o iubesc din adâncul sufletului; adese-ori el stă cufundat în visuri la trunchiul câte unui copaciū secular, își cântă dragostea în versuri duioase, — până când:

„În zi de serbătoare
 „Cin' pasă-asă gătit?
 „E pădurarul tinăr,
 „Ce vine la pețit.
 „Și când moraru 'ntreabă:
 „Ce zice oare ea?
 „La pieptu-î cu rușine
 „Ea fruntea și-o plecă;
 „Apoi cu dalbe brațe
 „Pe tinăr a cuprins,
 „Cum iedera în codru
 „Stejarul a încins.“

Moara se găteșce de nuntă, nuntașii veselī so-sese. Apoi:

„Din turn răsună clopot
 „Și la altarul sfânt
 „Se 'ncheie legătura
 „De-acum pân' la mormânt.

După un cătece vesel de nuntă, tenorul povesteșce mai departe:

„Abtă un an se împlini
 „S-un mugur fraged se ivi,
 „Și legănat pe-al mamei sin
 „El caută 'n giur cu ochiū senin,
 „Și blând zimbind, mânuța 'ntinde,
 „Voind iubirea-î a cuprinde.
 „Și mama 'n lacrimi o priviă,
 „Spre ceruri ochii ridică,
 „Și rosa de la piept scoțend,
 „O dă copilei, tremurând.“

Ea șeie că dând rosa primită de la crăiasa zinelor, trebue să plece din viață; o face înse cu plăcere, știind că floarea va aduce fericire copilei sale. Ea pleacă, să se întoarcă iarăș în lumea florilor, de unde pornise odinioară; dar o ceată de îngerī îi ese înainte, grăindu-î:

„Rosă!
 „Nu jos l-a tale florī;
 „La noi, mai sus de norī
 „Tu sboru-ți ia,
 „Ca să priveșci
 „Din sfere cereșci,
 „Cum vlăstarul teū
 „Creșce mereū.
 „Ș-odal' veî primī-o,
 „Când alba rosă
 „Curată-ți v'aduce!
 „Te salutăm,
 „Candidă rosă!“

Cu această apoteosă, cântată de corul de dame, se termină poema.

Încheiū observând, că partiile de solo dl Dima le-a încredințat partea cea mai mare la puteri probate, care de bună seamă se vor achită în modul cel mai multămitor de angajamentul lor. Pentru partia Rosei dl Dima a câștigat pe dșoara Hilda Paul, membră a corului Reuniunii sășeșci din loc, cunoscută în chipul cel mai favorabil de la producțiile din urmă ale acestei Reuniuni; partiile de alt (crăiasa zinelor, Marta și morăreasa) le cântă dna M. Dima, o putere escelentă, cunoscută nu numai în Brașov; partia de tenor este încredințată cunoscutului și mult prețuitului cântăreț Vasile Popovici, cea principală de bas dlui dr. V. Saftu. Solurile mai mici sânt cântate de dna Elena Ciurecu, dșoarele: Steluța Bidu, Tini Nemeș, Elisa Ilasievici și de dl Oancea.

Se speră cu tot dreptul, că publicul nostru va șei prețui și producția de joia viitoare ca și pe cele de mai 'nainte, — ba doară și mai bine.

La revedere!

CORRESPONDENTUL.

LITERATURĂ.

Ediția populară a lui Vasile Alexandri, care a început să se publice la București, cuprinde toate poeziile nemuritorului poet. La întreprinderea aceasta, d'a scoate pe autorii români de frunte în ediție populară, a scris o prefață dl Vlahuță. Dsa, între altele, zice: „Începeți cu Vasile Alexandri. Nici nu se mai putea o mai fericită alegere. El, dintre scriitorii noștri, a ramas cel mai aproape de popor, cu inimă, cu gândirea, cu graiul limpede, și cald, și frumos fără multă meșteșugire. Născut sub o stea norocoasă, crescut în larg, în aerul sănătos al câmpului și al fermecătoarei dumbrăvi de la Mirceșei, — el a fost cucerit de la început de frumuseța doimelor noastre, ochii lui s'aū deschis mari și visătorī în fața minunatelor podoabe ale naturei, sufletul lui senin a bătut cu sete din adevăratele isvoare ale poeziei, și când, mai târziu, chiāmarea lui de poet i-a poruncit să cânte — cele dintēiū versuri pe cari le-a rostit de la sine, aū eșit turnate pe mēsură și 'n bătăia doinei strămoșeșci. Drumul lui de aci 'neolo eră hotărīt. El a rēmas pentru totdeauna și 'n tot ce a scris bardul poporului român. Multe coarde aū vibrat sub mână măeastră a poetului de la Mirceșei. Dar ceea ce s'a audīt mai tare și mai deslușit, ceea ce mai ales se resfrānge din toate cāntecele lui, este iubirea de țară. În pasteluri, în legende, în piesele de teatru, e pururea stăpānit de aceeaș caldă și înălțătoare simțire românească, de aceeaș duioșie și neștrămutată dragoste pentru tot ce ține de mândria neamului, de farmecul limbei și de pământul țării sale.“

Noul debut al dlui Moldovān Gergely. Continuând lucrarea sa despre „Romāni“, în nr. 385 al publicațiunii ilustrate: „Monarchia austro-ungară în scris și ilustrați“, dl Moldovān Gergely zice, că literatura română își are începutul în patria noastră în mijlocul *romānimei imigrate aici*. Preoții mai învętați, sub impresiunea mișcărilor culturale ale maghiarimei, încep a se gândi la traducerea în limba română a cărților bisericeșci. Psaltirea Scheiană și Codicele Voronețian verosimil la Brașov s'aū tradus

în românește. În amândouă sunt numeroase maghiarisme; nu numai cele două sufixe (*şag, şeg* și *aş, eş*) ci și multe cuvinte maghiare: *hiclean* (hitlen,) *făgăduesc* (fogad,) *mistuesc* (emészt,) *gând* (gond,) *tăgăduesc* (tagad.) Tipografia lui Honterus în 1533 tipărește și cărți românești. Magistratul din Braşov deja la 1559 ia măsuri ca Catechismul lui Luther să se traducă în limba română. La stăruința senatorului Benkner la 1562 apare traducerea română a celor patru evanghelii. Scopul a fost convertirea Românilor la lutheranism, dar n'a reușit. Cu atât mai mare a fost influința asupra dezvoltării naționale și literare. *Grecimea* din Braşov n'a privit cu ochi buni aceasta tendință de convertire a lutheranilor, de aceea însuși a stăruit ca cărțile bisericești să se traducă în limba română. George Coresi, diaconul bisericii grecești din Braşov, dimpreună cu doi preoți colegi traduce mai multe cărți sfinte. La 1580 se publică, cu cheltuiala unui domn maghiar de poziție înaltă, Forró Miklós, „Tileul evangeliilor“. O alta astfel de însoțire preotească, sub conducerea episcopului valah de atunci Mihaiu Tordoși, traduce Testamentul vechiu, din care numai cele două cărți a lui Moise au putut să apară la Sebeșul-săsesc, iarăș cu cheltuiala unui domn maghiar distins, Geszti Ferencz. Aceste îndeamnă pe dl Moldován Gergely să enunțe, că limba și literatura română începe a se dezvoltă pe teritoriul ungar, cu ajutor maghiar. Liturghia slavă, urmează dsa, se scoate și din biserică. Bethlen Gábor dă ordin să se traducă în limba română toate cărțile bisericești, ba are de gând să întemeieze și o tipografie românească. Rákóczi György I la 1638 a și înființat-o la Alba-Iulia. Aici apare la 1648 traducerea Noului Testament și faimosul „Catechism Calvinesc“. De cea mai mare însemnătate inse este cea dispoziție a lui Rákoczy, prin care, cu ocasiunea întăririi de episcop a lui Stefan Șimonovici, ordoană ca în biserică să nu tolereze a se întrebuința altă limbă decât cea română. Cu toate că aceste stăruințe de romanisare au fost combătute (!) de mitropolitul din București, ele s'au răspândit din ce în ce mai mult. Spunând aceste, dl Moldován Gergely uită să adauge că sprijinul maghiar s'a dat cu tendința d'a converti pe Români la calvinism și astfel de a-i desnaționalisă. Va să zică n'a presintat adevărul. Caracteristic, că despre Sași zice că scopul lor a fost convertirea la lutheranism, — dar despre tendința maghiarilor tace. Accentuază că „Istoria pentru începutul Românilor“ a lui Petru Maior și acuma e sfânta scriptură a opiniunii publice românești, ceea ce iară este un neadevăr, căci istoriografia română actuală nu mai susține tesa fundamentală a lui Petru Maior, despre stăpînire totală a Dacilor. Asemenea este un neadevăr, că Andreiu Mureșianu ar fi scris „Deșteaptă-te Române“ sub impresiunea lui „Talpra Magyar“ a lui Petőfi Sándor, căci imnul lui Mureșian datează din 1842, câtă vreme poesia lui Petőfi din 1848. Dl Moldován Gergely trebuie să știe asta, căci chestiunea s'a discutat și constatat în publicistica română, pe care dsa ca titular al catedrei de limba și literatura română de la universitatea din Cluș de sigur o petrece cu luare aminte. Și dacă totus susține contrarul, probează de nou, că scopul său n'a fost a scrie un studiu literar, ci d'a servi scopuri politice.

Poesiile dsoarei Maria Cunțanu. Aflăm cu plăcere din „Tribuna Poporului“, că dsoara Maria Cun-

țanu, ale cărei poesii au deșteptat interesare și plăcere în cercuri mari, își va publica în curând inspirațiunile într'un volum. Dorim ca publicul nostru atât de indolent pentru lucrări literare, să dea sprijinul său talentatei poete.

TEATRU.

Concert și teatru în B. Huedin. Inteligența din B. Huedin, Hida și impregiurime va aranja în 7 iulie n., în B. Huedin, otelul „Coroana Ungariei“, cu ocasiunea adunării generale a despărțământului Asociațiunii, concert și producțiune declamatorică-teatrală, cu concursul dsoarelor Virginia Gall, Irina Gerasim și Adelina Piso. După aceea va urmă dansul, în paușă Călușerul și Bătuta. Programul petrecerii se va distribui la cassă. În fruntea comitetului aranjator, compus din 84 persoane, stău 4 primii președinți, 3 secundo-președinți, 4 vicepreședinți, 3 secretari, un cassar, 2 controlori și 1 notar.

Concert și reprezentație teatrală în Năsăud. Reuniunea română de cânt din Năsăud va da luni în 1 iulie n. concert și reprezentație teatrală în Năsăud în sala de gimnastică. După concertul de coruri vocale, se va reprezenta farsa într'un act „Junii bătrâni“ de R. Misch, tradusă de C. Bredicean. Va urmă un tablou viu, Viața țigănească. În sfârșit dans.

MUSICĂ

Evenimentul musical al săptămânei în cercurile românești este concertul ce s'a dat joi la 14/27 l. e. în Braşov sub conducerea măestrului Dima, represintându-se „Povestea rosei“ de R. Schumann, tradusă excelent de dl Andreiu Bârseanu. Dăm în nr. acesta un raport amănunțit, din cel mai competent condei, despre cuprinsul piesei; în nr. viitor vom informă publicul nostru despre succes.

Serată musicală în Sibiu. Reuniunea sodalilor români din Sibiu aranjează duminică în 17/30 iunie n. convenire socială însoțită cu cântări, declamațiuni și joc, în pavilionul de sticlă din grădina Hermann. Corurile se dirigează de dl Candid Popa, invetător la școala de aplicațiune de pe lângă seminariul Andreian.

Instrumente musicale. Dl Teodor T. Burada, cunoscutul explorator etnografic, care a umblat multă lume să descopere elemente românești, în călătoriile sale a adunat un numer însemnat de instrumente musicale. Acum dsa le-a dăruit Museului Național din București.

PICTURĂ.

Un nou tablou al pictorului Bran. Dl Nicolae Bran, pictorul originar din Selagiu, autorul marelui tablou național „Peneș Curcanul“ a terminat un tablou nou, pe care îl va expune în școala de bele arte din București. Acesta represintă o ședință a Curtii cu jurați din București, pe când se judecă procesul complotului bulgăresc.

SCULPTURĂ.

Statua lui Al. Lahovari în București. La București se fac pregătiri pentru inaugurarea statuei regretatului bărbat de stat român Alesandru Lahovari. E o operă de artă, care face onoarea sculptorului A. Mercie și artei franceze. Soclul e deja instalat. El reprezintă, în față pe vechiul Danubius, sub chipul expresiv al unui bătrân cu barbă albă, iar în picioare România, care oferă flori lui Al. Lahovari. La baza acestei alegorii se vede cum se revarsă valurile Danubiului, despre care ilustrul defunct a spus, „că a dus la mare, mai mult sânge românesc, decât apă“. Pe ceilalți pereți ai soclului sunt inscripții, reproducând pasagi din discursurile sale. Statua n'a fost încă așezată. Ea reprezintă pe Lahovari în picioare, cu arătătorul întins în una din atitudinile sale favorite, când rostea discursurile sale memorabile. Programul inaugurării nu s'a fixat încă.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Șciri bisericești și școlare. Dl *Vasilie Goldiș*, fost profesor al gimnasiului gr. or. românească din Brașov, la 26 l. e. s'a ocupat noul post de secretar consistorial în Arad. — Dl *Emilian Voiuțchi*, profesor la facultatea teologică din Cernăuți a fost ales rector al acelei universități. — Dl *Ioan Maior*, paroc în Roșia-montana, a fost numit protopop al districtului Aiud. — Dl *Nicolae Togan* a fost numit administrator protopopesc gr. cat. în Sibiiu, în locul dlui I. V. Russu, înaintat canonic la Blaș.

Promoțiuni. Dnii Iuliu Coste, Vincențiu Marcovici, Leon Petrașcu și Victor Gerasim au fost promovați la universitatea din Cluș, la 22 l. e., doctori în drept. — La 26 l. e., tot la universitatea din Cluș, s'au promovat doctori dnii Victor Bontescu în științele juridice; dr. Ioan Vaida-Voevod (deja doctor în drept) și Wilhelm Sorban, în științele politice.

C E E N O U.

Sciri personale. Dl *Daniil David*, senator orășenesc în Orăștie, a fost ales deputat în cercul Orăștiei pentru universitatea săsească din Sibiiu. — Dl *Petru Anca*, a făcut în Budapesta cenzură de avocat.

Șeful statului major austro-ungar la Sinaia. Joi la 8/20 l. e. șeful marelui stat major al armatei austro-ungare br. de Beck, împreună cu câțiva generali și ofițeri de elită, 34 înși, au mers din Brașov la Sinaia, spre a face vizită curții regale române. Cu ocaziunea aceasta, la Castelul Peleş s'a dat un mare dejun, la care au luat parte regele, regina, principele și principesa României, br. Beck cu toată suita, Pallavicini ministrul plenipotențiar al Austro-Ungariei, dl D. A. Sturdza, generalul Comăneanu, casele civile și militare regale și principiare, în total 52 de persoane. Regele Carol a ridicat un toast în sănătatea împăratului și regelui Francisc Iosif, pentru fericirea și prosperitatea popoarelor sale credincioase. FZM br. Beck a răspuns exprimând toată recunoștința sa regelui Carol, în persoana căruia armata austro-ungară admiră calitățile militare cari au făcut să reiasă la Plevna opera Maj. Sale, peste tot recunos-

cută în cereurile militare. Dejunul s'a terminat la orele 2¹/₂. La 4 ore s'a luat cina în pădure. La 6 FZM br. Beck s'a întors cu toată suita la Brașov.

Reuniunea economică din Orăștie a ținut prima sa adunare generală în săptămâna trecută în comuna Romos, sub presiunea dlui Daniil David, notari dnii Ioan Moța și C. Baicu. Societatea are 2 membri fondatori, 29 pe viață, 198 ordinari, 36 ajutători. La 1898 institutul „Ardeleana“ a înființat un fond în folosul reuniunii, pe care îl dotează în fiecare an cu câte 1000 de coroane. Acum fondul a atins suma de 5000 coroane. Reuniunea a întrebuințat anul trecut pentru trebuințele sale 2566 cor. 32 fileri. A ținut prelegeri economice în diferite comune, a ajutat pe membri să poată cumpăra cu preț moderat semințe și mașine agricole, a împărțit premii, a înființat așezăminte economice prin comune și a ceditat o foaie economică. Expoziția de vite se va ține la toamnă. Dl Moța a ținut o prelegere despre însemnătatea însoțirilor.

Un nou institut de bani. În comuna Coșteiu lângă Vêrșet fruntașii români au ținut de curând o conferință, în care s'a decis să înființeze un institut de credit și economii cu numele „Bănățanul“ cu un capital de 50.000 coroane. Cu încasarea a fost încredințat preotul Avram Corcea.

Desvélirea statuei lui Bismarck la Berlin. Duminecă la 16 n. l. e. s'a făcut în Berlin, cu mare festivitate, desvélirea statuei lui Bismarck, ridicată prin subscripție publică, în prezența împăratului și a împărătesei, a prinților, a cancelarului imperiului, a ministrilor, e generalilor și a unui mare număr de membri ai parlamentului și a unei lumi imense. Monumentul, opera sculptorului Raynold Begas, reprezintă pe Bismarck în uniformă de general, cu coiful pe cap, cu mâna sprijinită pe o hartă, cercetând orizontul cu un aer îngrijat. La picioarele lui Bismarck, patru grupuri simbolice: o femeie care reprezintă istoria e sprijinită cu nepăsare pe un sfinx enigmatic; un ferar făurește izbînd cu ciocanul o spadă; o zeiță avînd pe cap un bonet frigian pune piciorul pe o fiară furioasă; un geniu poartă pe umerii săi încovoiați globul lumii. Ceremonia a început cu trecerea dinaintea frontului a companiei ce dădea onorurile. Apoi împăratul Wilhelm II a luat loc împreună cu împărăteasa într'un chiosc. Vr'o mie de școlari și de fete au eșcutat un cor. A urmat discursul festiv, pronunțat de Levetzow, care a relevat că monumentul a fost ridicat de Germanii din toată lumea și a zis că Bismarck a fost un erou național, pe care universalul îl contemplează cu admirațiune și că toți cei ce l-ar vedea monumentul, ar zice: „Acesta a fost un om“. I-a răspuns cancelarul Bülow, accentuând că Bismarck a creat imperiul german, ceea ce timp de veacuri a fost dorința poporului german. După discursul acesta, 8000 de persoane au cântat imnul național. Apoi, la un semn al împăratului, velul cadu și apără imposanta și uriașă statuă, pe pedestalul căreia se citeșee acest singur cuvînt: „Bismarck“. Prima cunună a pus-o împăratul Wilhelm.

Au murit: *Iuliu Neiculescu*, fost contabil la „Lipovana“, la 21 iunie, în Toc, în etate de 21 ani; — *Argust Sasu*, contabil și tutor orfanal în Alba-Iulia, la 20 iunie, în etate de 58 ani.

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)